

הקדמה

עבודה זו תבקש לבחון את הביקור של מלכת שבא. מלכת שבא הייתה מלכה, אגדית או לא, קדומה מן המאה העשירית לפני הספירה. היא מופיעה בסיפורי עמים שונים, כמו התנ"ך, הברית החדשה, קוראן ובאפוס האתיופי הכברה נגסט. הממלכה שהיא הייתה שליטה בה בדרך כלל מזוהה עם אתיופיה של היום.

לפי הסיפור התנכי מוזכרת מלכת שבא בנוכחות שלה אולם היא לא מוזכרת בשמה הפרטי או בשם השושלת שלה. היא מתוארת בתור מלכה אשר הגיעה לירושלים כדי לפגוש בשלמה המלך ולחוד לו חידות כדי לבחון את החוכמה המיוחסת לו. לפי התיאורים האתיופים מלכת שבא הייתה שייכת לקיסרי אתיופיה מהשושלת הסולומונית. מלכת שבא שמעה על המלך מסוחר שסיפור לה על הגדולה ועל החוכמה הרבה של המלך. מלכת שבא אספה אוצרות רבים והחלה במסע שלקח לה שלוש שנים כדי להגיע. כאשר היא הגיעה לירושלים שלמה עשה לה תכסיס קטן שבסופו היא נכנסה להריון אשר ממנו יצא מנליק קיסר אתיופיה¹.

מסיפור זה מסיקים חוקרים שאולי הייתה מלכת שבא מלכת דעמת שקדמה לממלכת אקסום של אתיופיה. במקורות של התקופה מוזכרת מלכה שהייתה שווה מבחינת השלטון לגברים ואשר הצליחה לשלוט בממלכת אתיופיה.

סיפור זה על מלכת שבא מופיע לא רק במקורות אלו אל גם במקורות יהודים אחרים. למשל האר"י כתב כי נבוכדנצר מלך בבל היה מצאצאי שלמה ומלכת שבא: "בא אליה ונולד ממנה נבוכדנצר והחריב הבית שעמד ת"י שנים". כמו כן מסופר במדרש כי רצפת השיש של הארמון בו ביקרה מלכת שבא הייתה כה מבהיקה עד כי מלכת שבא סברה כי אלו הם מים והרימה את השמלות שלה תוך כדי שהוא חושפת את רגליה².

הסיפור מופיע גם על ידי בן מתתיהו. הוא מתאר את ביקור מלכת שבא בדרך הבאה:

"והאשה שמלכה על מצרים ועל כוש בימים ההם הייתה בקיאה ביותר בחכמה, ומעוררת השתוממות גם משאר הבחינות. וכשמעה על מידותיו הטובות ועל תבונתו של שלמה, הובילה אותה אליו התשוקה לראותו מתוך הסיפורים יום על אנשי הארץ ההיא"³

¹K.I. Parker, "Solomon as Philosopher King? The Nexus of Law and Wisdom in 1 Kings 1-11", *Journal for the Study of the Old Testament*, 17 (1992), pp.76

²יאיר זקוביץ, אביגדור שגן, לא כך כתוב בתנ"ך. הוצאת ידיעות ספרים. עמ' 272.

³קדמוניות היהודים. ספר שמיני. פרק 6.

שאלת מחקר

מה הייתה מטרת הביקור של מלכת שבא בממלכת ישראל

שיטת מחקר

כדי לענות על שאלת המחקר שלי ניתחתי את הסיפור בדרכים שונות כדי להבין את המשמעויות החבויות בסיפור זה. כמו כן אנסה להבין את עומק הסיפור ולהבין את המסרים הסמויים שלו. תחילה ניתחתי את הסיפור ע"י גבול תמטי וגבול לשוני.

ביקור מלכת שבא

1. מדובר בסיפור.

א. גבול תמטי:

מלכים א', י 1-13

סיפור ביקור מלכת שבא במלכים א מתחיל בפסוק הראשון הפותח את פרק י'. פסוקים אלה מתארים את גדולת המלך שלמה בתפארתו. הפסוק מתאר את בואה של מלכת שבא בעקבות השמועה על חכמתו הגדולה של שלמה, והיא מגיעה לבחון אותו בחידות. ככל הנראה מטרת הביקור הייתה פיתוח יחסי המסחר בין שתי הממלכות, של שבא וישראל. סיפור זה מתחיל דווקא בפסוק א', שכן לפני כן מדובר על נושא אחר: מדובר על מלך חירם ושלמה, מלכת שבא כלל לא מוזכרת. כמו כן הסיפור מסתיים בפסוק יג המתאר את חזרת מלכת שבא לארצה. לאחר מכן, בפסוק יד מתאר התרחשות אחרת: משקל הזהב שקיבל שלמה בשנה אחת.

גבול לשוני:

ניתן לתחום את הסיפור גם בבחינה לשונית.

פסוקים א'-ב': מתארים את הגעת מלכת שבא באמצעות הפועל ותבוא. "א ומלכת-שְׁבָא, שְׁמַעַת אֶת-שְׁמַע שְׁלֹמֹה--לְשֵׁם יְהוָה; וַתְּבֹא לְנִסְתּוֹ, בְּחִידוֹת. ב. וַתְּבֹא יְרוּשָׁלַיִם, בְּחִיל כְּבֹד מְאֹד, גְּמִלִים נְשָׂאִים בְּשָׂמִים וְזָהָב רַב-מְאֹד, וְאֶבֶן יָקָרָה; וַתְּבֹא, אֶל-שְׁלֹמֹה..." המשך הפסוקים לא מציינים את הפועל ותבוא, עד לפסוק יג' שבו מוזכרים הפעלים: ותפן, ותלך. "...וַתִּפֶּן וַתֵּלֶךְ לְאַרְצָהּ, הִיא וְעַבְדֶּיהָ." - פעלים אלה סוגרים את הסיפור ומציינים פעולה הפוכה מהפעלים שפתחו את הנושא.

ב. מבנה גמלון:

מצג – מלכים א', פרק י', פס' א-ב